CESTAMI OCHRANY ŽIVOTA A ZDRAVIA

Civilná ochrana

je systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znižovanie rizík ohrozenia, ako aj určenie postupov a činnosti pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí.

Mimoriadnou udalosťou

sa rozumie živelná pohroma, havária, katastrofa, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa alebo teroristický útok.

Živelná pohroma

je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k nežiaducemu uvoľneniu kumulovaných energií alebo hmôt v dôsledku nepriaznivého pôsobenia prírodných síl, pri ktorej môžu pôsobiť nebezpečné látky, alebo pôsobia ničivé faktory, ktoré majú negatívny vplyv na život, zdravie alebo na majetok.

Havária

je mimoriadna udalosť, ktorá spôsobí odchýlku od ustáleného prevádzkového stavu, v dôsledku čoho dôjde k úniku nebezpečných látok, alebo k pôsobeniu iných ničivých faktorov, ktoré majú vplyv na život, zdravie alebo na majetok.

Katastrofa

je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k narastaniu ničivých faktorov a ich následnej kumulácii v dôsledku živelnej pohromy a havárie.

Ohrozenie verejného zdravia II. stupňa

je nepredvídané a nekontrolované ohrozenie verejného zdravia chemickými, biologickými alebo fyzikálnymi faktormi, vrátane takého ohrozenia verejného zdravia, ktoré má medzinárodný dosah.

Teroristický útok

je použitie násilia alebo hrozby, s cieľom dosiahnuť politické, ideologické a náboženské ciele. Je to súhrn antihumánnych metód, hrubého zastrašovania politických odporcov a obyvateľstva rôznymi formami násilia.

Poslaním civilnej ochrany

je chrániť život, zdravie, majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.

Mimoriadna situácia

je obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, ktorá je vyhlásená podľa zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov; počas nej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia, alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti.

Varovanie obyvateľstva sa vykonáva varovnými signálmi

Názov signálu: VŠEOBECNÉ OHROZENIE
Použitý v prípade: ohrozenia alebo pri vzniku mimoriadnej udalosti, ako aj pri možnosti rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti,
Spôsob varovania: 2 – minútový kolísavý tón sirén.

Názov signálu: OHROZENIE VODOU
Použitý v prípade: pri ohrození ničivými účinkami vody,
Spôsob varovania: 6 – minútový stály tón sirén.

Názov signálu: KONIEC OHROZENIA
Použitý v prípade: koniec ohrozenia alebo koniec pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti,
Spôsob varovania: 2 – minútový stály tón sirén.

Po odznení varovných signálov je obyvateľstvo oboznámené so spôsobom ochrany a správania sa doplňujúcou hovorenou informáciou prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov.

Volať, ak je ohrozený život, zdravie, majetok a životné prostredie!

Povedať

čo sa stalo
druh udalosti, aké sily a prostriedky majú byť vyslané

kde sa to stalo
v obci, objekte, lokalite, okrese, kraji

komu sa stalo
postihnutie osôb, poškodenie majetku, ohrozenie životného prostredia

kedy sa to stalo
dátum a čas

ďalšie doplnkové informácie
kto volá, telefónne číslo pre spätné volanie

Mimoriadna situácia

sa vyhlasuje a odvoláva prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov.
Po vyhlásení mimoriadnej situácie sa vykonávajú tieto úlohy a opatrenia:

- **Organizovanie a zabezpečovanie** hlásnej a informačnej služby.
- **Záchranné práce** silami a prostriedkami z celého územia, kde bola vyhlásená mimoriadna situácia a ktoré spočívajú hlavne v záchrane a vyslobodzovaní osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci a v odsune ranených.
- **Evakuácia** podľa ohrozenia je krátkodobá do 72 h., alebo dlhodobá nad 72 h.
- **Núdzové zásobovanie a núdzové ubytovanie.**
- **Ochrana obyvateľstva evakuáciou a ukrytím.**
- **Ochrana obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok prostriedkami individuálnej ochrany.**
- **Vyslanie základných zložiek integrovaného záchranného systému** a ostatných zložiek integrovaného záchranného systému.
- **Vykonávanie protiradiačných, protichemických, protibiologických opatrení** a prijatie režimových opatrení.

Všeobecné zásady pri ohrození

- Musíme si uvedomiť, že najväčšiu hodnotu má ľudský život a zdravie a až potom záchrana majetku.
- Pamätajme na sebaochranu a vzájomnú pomoc, poskytnutie prvej pomoci.
- Rešpektujme informácie poskytované prostredníctvom televízie, rozhlasu a pokynov veliteľov zásahu jednotlivých zložiek IZS.
- Nerozširujme neoverené a poplašné správy.
- Nepodceňujme vzniknutú situáciu a zachovajme rozvahu.
- Netelefonujme zbytočne, aby sme počas mimoriadnej udalosti alebo vyhlásenej mimoriadnej situácie nepreťažovali telefónnu a mobilnú sieť.
- Pomáhajme ostatným, najmä starým a chorým ľuďom, deťom, postarajme sa o bezvládnych.
- Dodržiavajme pokyny pracovníkov civilnej ochrany obyvateľstva a ďalších záchranných zložiek, krízových orgánov štátnej správy a samosprávy.
- Varovanie obyvateľstva je jedno z najdôležitejších opatrení civilnej ochrany. Ak zaznie varovný signál – vznikla mimoriadna udalosť, podľa tónu a následnej informácie prostredníctvom médií a pokynov zistíme, o aké nebezpečenstvo a ohrozenie sa jedná.

5. ročník základnej školy

Každá téma obsahuje:

Úvod do problematiky so zreteľom na aktuálne dianie.
- Poznanie varovných signálov CO – činnosť po zaznení varovného signálu VŠEOBECNÉ OHROZENIE, OHROZENIE VODOU, KONIEC OHROZENIA.
- Charakteristika a používanie prostriedkov individuálnej ochrany.
- Ukážka prechodu priestoru kontaminovaného nebezpečnými látkami v ochranných odevoch.
- Kolektívna ochrana, evakuácia – vyhlasovanie evakuácie, evakuačné zariadenia, spôsoby vykonávania evakuácie, evakuačná batožina.
- Kolektívna ochrana – ukrytie a ochrana v budovách pri mimoriadnej udalosti.
- Diskusia a záver.

Zdroj: revue Civilná ochrana, Na pomoc školám, ročníky 2013, 2014, 2015

Pre učiteľov

Ochrana obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok

Ochrana pred chemickými látkami.
Ochrana pred rádioaktívnymi látkami.
Ochrana pred biologickým materiálom.
Čo rozumiete pod pojmom teroristický útok?

- Úlohy civilnej ochrany vyplývajúce zo Ženevských dohovorov a dodatkových protokolov.
- Civilná ochrana v Slovenskej republike, jej miesto, úlohy a poslanie.
- Charakteristika – analýza územia obce, mesta, okresu.
- Varovné signály civilnej ochrany – činnosť po ich vyhlásení.
- Jadrové zbrane a ich ničivé účinky.
- Ochrana pred svetelným žiarením, ochrana pred tlakovou vlnou (tlakovým nárazom).
- Ochrana pred prenikavou radiáciou a rádioaktívnou kontamináciou.
- Činnosť jednotiek civilnej ochrany a obyvateľstva pri hygienickej očiste a čiastočnej špeciálnej očiste materiálu.
- Nebezpečné látky v okolí školy – zásady ochrany pri ich úniku, evakuácia z ohrozeného územia podľa pokynov evakuačnej komisie.
- Kolektívna ochrana – druhy ochranných stavieb (úkrytov), pravidlá správania sa v úkrytoch.
- Odstraňovanie nebezpečných látok z povrchu terénu, budov a materiálu.
- Činnosť pri záchrane ľudí zo závalov a poškodených krytov.
- Jódová profylaxia (v okolí AE).

6. ročník základnej školy

Každá téma obsahuje:

Úvod do problematiky so zreteľom na aktuálne dianie.
- Charakteristika nebezpečných látok ohrozujúcich školu a jej okolie.
- Vyhlásenie varovných signálov CO – činnosť v domácnostiach, činnosť žiaka a triedy po ich vyhlásení.
- Dekontaminácia – hygienická očista a čiastočná špeciálna očista materiálu.
- Evakuácia z priestoru ohrozeného mimoriadnymi udalosťami.
- Pravidlá správania sa obyvateľstva pri ohrození a pri vzniku mimoriadnej udalosti.
- Určovanie pásma ohrozenia podľa meteosituácie.
- Určenie vlastného stanovišťa podľa mapy.
- Diskusia a záver.

Zdroj: revue Civilná ochrana, Na pomoc školám, ročníky 2013, 2014, 2015

Pre žiakov 5. – 9. ročníka

- Poznáš varovné signály a základné činnosti po ich vyhlásení?
- Popíš, ako sa vyhlasuje varovný signál VŠEOBECNÉ OHROZENIE, OHROZENIE VODOU, KONIEC OHROZENIA.
- Uveď, aká je činnosť po vyhlásení varovného signálu VŠEOBECNÉ OHROZENIE.
- Čo rozumieš pod pojmom teroristický útok?
- Poznáš prostriedky individuálnej ochrany a vieš ich správne používať?
- Priprav si ochrannú masku do predpísanej polohy po varovaní signálom VŠEOBECNÉ OHROZENIE.
- Popíš z akých hlavných častí sa skladá ochranná maska CM 3-/3h. Aké prostriedky individuálnej ochrany jednotlivca poznáš? Popíš funkciu ochrannej masky.
- Čo zabezpečíš v byte pred odchodom do úkrytu?
- Uveď, kde najbližšie sa nachádza úkryt a povedz, aký čas potrebuješ na presun do úkrytu.
- Čo rozumieš pod pojmom kolektívna ochrana osôb? Popíš, čo je evakuácia a ako sa uskutočňuje. Uveď, aké spôsoby evakuácie poznáš a aké sú povinnosti občanov. Charakterizuj jednotlivé typy úkrytov.
- Uveď, čo má obsahovať evakuačná batožina a aká je povolená hmotnosť pre tvoj vek. Povedz základné zásady správania sa v úkrytoch.
- Vymenuj tri druhy zbraní hromadného ničenia. Povedz, aké ničivé účinky jadrových zbraní poznáš. Povedz účinky otravných látok a biologických zbraní.
- Čo je prenikavá radiácia, rádioaktívna kontaminácia, svetelné žiarenie, tlaková vlna a ako sa pred nimi chránime.
- Použi individuálnu ochranu pri kontaminácii ovzdušia otravnou látkou a urči cestu úniku. Vymenuj, aké sú zásady ochrany a prevencia pred infekčnou chorobou.

7. ročník základnej školy

Každá téma obsahuje:

Úvod do problematiky so zreteľom na aktuálne dianie.
- Činnosť po zaznení varovných signálov civilnej ochrany.
- Kolektívna ochrana, evakuácia obyvateľstva, obsah evakuačnej batožiny, prostriedky individuálnej ochrany.
- Ochranné stavby, pravidlá správania sa v úkrytoch, činnosť po opustení úkrytov.
- Dezinfekcia, dezinsekcia, deratizácia, dekontaminácia.
- Zbrane hromadného ničenia – ničivé účinky, škodlivé pôsobenie na organizmus a ochrana pred nimi.
- Ochrana potravín a vody pred škodlivinami a kontamináciou.
- Diskusia a záver.

Zdroj: revue Civilná ochrana, Na pomoc školám, ročníky 2013, 2014, 2015

Pre žiakov 5. – 9. ročníka

- Hygienická očista a ochrana potravín a vody. Poznáš zásady ochrany osôb, potravín, vody a materiálu?
- Povedz, čo rozumieme pod pojmom kontaminácia.
- Uveď, čo znamenajú pojmy dezinfekcia, dezinsekcia, deratizácia a dekontaminácia. Vykonaj hygienickú očistu tváre, dýchacích ciest, očí, rúk a vrchného oblečenia po prechode cez prašné územie na účelovom cvičení správnym postupom.
- Popíš, akým spôsobom sa vykoná úplná hygienická očista a špeciálna očista materiálu po zamorení rádioaktívnym prachom a otravnými látkami. Popíš, ako chránime vodné zdroje pred kontamináciou.
- Priprav na účelové cvičenie svoje potraviny a vodu do dostupných bezpečných obalov na ochranu pred kontamináciou.

Ochrana pred požiarom

- Poznáš preventívne opatrenia na ochranu pred požiarom a zásady hasenia vzniknutého začínajúceho požiaru?
- Vymenuj jednoduché hasiace prostriedky. Aké horľaviny nimi hasíme. Povedz, akým ručným hasiacim prístrojom nesmieme hasiť horiace elektrické zariadenie pod prúdom.
- Povedz, aké horľaviny sa nesmú nachádzať v blízkosti vykurovacích telies. Vymenuj, aké tekuté horľaviny poznáš a akými prostriedkami ich hasíme. Povedz, aké sú zásady manipulácie s otvoreným ohňom.
- Uveď, aké základné protipožiarne opatrenia poznáš a ktoré dodržiavate vo vašej domácnosti. Povedz, aké protipožiarne opatrenia musíme dodržiavať pri táborení. Povedz, čo prikazujú požiarne poplachové smernice vo vašej škole.

8. – 9. ročník základnej školy

Každá téma obsahuje:

Úvod do problematiky so zreteľom na aktuálne dianie.
- Varovanie a vyrozumenie – médiá a oznamovacie prostriedky v prípade mimoriadnej udalosti.
- Účinky chemických látok na človeka.
- Prehľad základných chemických látok nachádzajúcich sa v blízkosti bydliska a školy.
- Ochrana (individuálna a kolektívna).
- Očista po zasiahnutí.
- Praktické odskúšanie a nácvik používania individuálnych a pridelených ochranných prostriedkov, prípadne jednoduchá očista.
- Diskusia a záver.

Zdroj: revue Civilná ochrana, Na pomoc školám, ročníky 2013, 2014, 2015

Pre žiakov 5. – 9. ročníka

Pohyb v prírode

- Určovanie svetových strán pomocou prírodných úkazov, buzoly a určovanie azimutov. Orientácia podľa mapy, čítanie z mapy a topografické značky.
- Určenie vlastného stanovišťa, odhad vzdialeností, určenie výškového rozdielu a krokovanie. Mierka mapy a zhotovenie situačného a topografického náčrtu. Zhotovenie schematického náčrtu a pochod podľa azimutov.
- Turistické značky a chodníky. Výber miesta pre stanovanie, príprava ohniska a jednoduchej stravy.
- Preventívna ochrana pred živelnými pohromami, haváriami, bleskom a prívalom vody.
- Prekonávanie prírodných prekážok. Poznávanie krajiny, pamiatok.

Zdravie

Poznať a prakticky zvládnuť:
- Všeobecné zásady prvej pomoci. Prvá pomoc pri stavoch ohrozujúcich život – krvácanie, zastavenie dýchania, strata vedomia a šok. Základné ošetrenie a znehybnenie končatín štandardnými a improvizovanými prostriedkami pri zlomeninách, vyvrtnutiach a vykĺbeninách. Zásady pri poranení panvy, krčnej chrbtice. Obväzová technika a odsun raneného.
- Postup pri poskytovaní prvej pomoci pri hromadnom nešťastí, poranení elektrickým prúdom, popáleninách, úpaloch, podchladení a otravách.
- Zásady prípravy na sebaochranu a vzájomnú pomoc.